

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 348

Polityka ekonomiczna

Redaktorzy naukowi

Jerzy Sokołowski

Arkadiusz Żabiński

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2014

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna w Internecie na stronach:

www.ibuk.pl, www.ebscohost.com,

w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej www.dbc.wroc.pl,

The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,

a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon

http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2014

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-422-6

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.

ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek

Spis treści

Wstęp	11
Franciszek Adamczuk: Dyfuzja innowacji w regionach transgranicznych...	13
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Efekty produkcji gospodarstw w Polsce w odniesieniu do WPR w latach 2005-2008	22
Marek Chrzanowski: Wykorzystanie analizy przepływów międzygałęziowych do badania obszarów kooperacji w gospodarce regionu na przykładzie województwa lubelskiego	34
Paweł Dziekański: Metoda taksonomiczna w ocenie środowiskowej konkurencyjności powiatów województwa świętokrzyskiego.....	44
Monika Fabińska: Prorozwojowa gotowość polskich MŚP do absorpcji wsparcia w ramach nowej perspektywy programowej 2014-2020.....	54
Małgorzata Fronczek: Przewaga komparatywna Polski w handlu z Chinami w latach 1995-2012	66
Małgorzata Gasz: Reguły nowego modelu zarządzania gospodarczego na tle kondycji ekonomicznej państw Unii Europejskiej	76
Alina Grynia: Obciążenia fiskalne a konkurencyjność litewskich przedsiębiorstw	91
Anna Jankowska: Struktura obszarowa gospodarstw w krajach bałkańskich kandydujących do UE.....	103
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maciej Stępiński: Formy aktywizacji osób długotrwale bezrobotnych w kontekście strategii Europa 2020.....	112
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: Podatek bankowy w krajach Unii Europejskiej – ocena implementacji	124
Dariusz Klimek: Transakcje offsetowe jako instrument polityki ekonomicznej w Polsce	134
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: Kierunki działań Unii Europejskiej na rzecz podniesienia konkurencyjności gospodarki	145
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Możliwości finansowania rozwoju obszarów wiejskich w latach 2014-2020 w ramach Polityki Spójności i Wspólnej Polityki Rolnej.....	157
Renata Lisowska: Wpływ otoczenia regionalnego na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w obszarach rozwiniętych i zmarginalizowanych ...	172
Agnieszka Malkowska: Program INTERREG IV A jako instrument wspierania turystyki w województwie zachodniopomorskim	181
Arkadiusz Malkowski: Mały ruch graniczny jako element kształtowania współpracy transgranicznej.....	190
Natalia Mańkowska: E-administracja a efektywność sektora publicznego...	200

Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Koncepcja usprawnienia procesu ofertowania w przetargach publicznych.....	210
Elżbieta Izabela Misiewicz: Łączne opodatkowania dochodów małżonków – preferencja podatkowa wspierająca rodzinę.....	220
Andrzej Miszczuk: Dystans instytucjonalny jako uwarunkowanie rozwoju regionów przygranicznych.....	230
Karolina Olejniczak: Polityka klastrów w regionach jako wzmacnianie konkurencyjności MSP.....	239
Małgorzata Pawłowska: Wpływ kapitału zagranicznego oraz własności państwowej na zmiany konkurencji w polskim sektorze bankowym.....	249
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problem starzejącego się społeczeństwa w dokumentach strategicznych wybranych polskich województw	263
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Social issues in the program's documents of Polish political parties in the elections to the European Parliament of the VIII term.....	274
Robert Pietrzykowski: Rozwój gospodarczy a ceny ziemi rolniczej na przykładzie wybranych państw z Unii Europejskiej	285
Piotr Podsiadło: Pomoc regionalna jako przykład dopuszczalnej warunkowo pomocy publicznej w Unii Europejskiej.....	297
Gabriela Przesławska: Instytucjonalne aspekty w aktualnej debacie ekonomicznej.....	309
Małgorzata Raczkowska: Nierówności ekonomiczne w krajach europejskich.....	319
Jarosław Ropęga: Ograniczenia małych firm w wykorzystaniu zewnętrznych źródeł wsparcia dla ich przetrwania	328
Jerzy Sokolowski: Strategie sprzedaży ofert turystycznych biur podróży.....	339
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Bariery rozwoju przedsiębiorczości sektora MSP na przykładzie województwa lubelskiego.....	349
Andrzej Szuwarzyński: Model DEA do oceny efektywności funkcjonowania publicznych uniwersytetów w Polsce	361
Dariusz Tłoczyński: Accessibility jako instrument kształtowania polskiego rynku usług transportu lotniczego	371
Agnieszka Tomczak: Konwergencja czy dywergencja – kierunki zmian w polityce monetarnej po 1999 r.	384
Adam Wasilewski: Skuteczność wybranych instrumentów finansowych wspierania rozwoju przedsiębiorczości w gminach wiejskich w Polsce....	394
Anetta Waśniewska: Potencjał społeczny gmin Zalewu Wiślanego w latach 2003-2012.....	404
Grażyna Węgrzyn: Źródła informacji dla działalności innowacyjnej w Unii Europejskiej.....	415

Lucyna Wojcieszka: Społeczna odpowiedzialność biznesu wybranych banków komercyjnych na świecie – ocena wymiarów CSR.....	424
Jarosław Wołkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Litwy w okresie 2003-2013	437
Urszula Zagóra-Jonszta: Proces polonizacji górnośląskiego przemysłu w latach 30. XX wieku	449

Summaries

Franciszek Adamczuk: Diffusion of innovation in cross-border regions	21
Joanna Buks, Robert Pietrzykowski: Effects of farms production in Poland with respect to the CAP in the period of 2005-2008	33
Marek Chrzanowski: The use of input-output analysis for the cooperation areas determination in regions on the basis of Lubelskie Voivodeship.....	43
Paweł Dziekański: Taxonomic method in the examination for environmental competitiveness of poviats of Świętokrzyski Voivodeship	53
Monika Fabińska: Pro-development readiness of Polish SMEs for absorption of support under the new programming perspective 2014-2020	65
Małgorzata Fronczek: Revealed Comparative Advantage of Poland in trade with China in the years 1995-2012	75
Małgorzata Gasz: Rules of the new economic model management against economic condition of the European Union states	89
Alina Grynia: Fiscal charges and competitiveness of Lithuanian enterprises	102
Anna Jankowska: The structure of holdings in the Balkan states candidating to the European Union	111
Elżbieta Jantón-Drozdowska, Maciej Stępiński: Forms of activation of long-term unemployed in the context of the Europe 2020 strategy	123
Krzysztof Kil, Radosław Ślusarczyk: The bank tax: an assessment of implementation in the EU member states	133
Dariusz Klimek: Offsets – an instrument of economic policy in Poland	144
Aleksandra Koźlak, Barbara Pawłowska: The European Union activities to improve the regions competitiveness.....	156
Barbara Kutkowska, Ireneusz Ratuszniak: Opportunities of financing the development of rural areas in the years 2014-2020 within the frames of cohesion policy and Common Agricultural Policy	171
Renata Lisowska: Impact of the regional environment on the development of small and medium-sized enterprises in developed and marginalised areas	180
Agnieszka Malkowska: The Program INTERREG IVA as an instrument to support tourism in the West Pomeranian Voivodeship	189

Arkadiusz Malkowski: The small cross-border movement as an element of the cross-border co-operation.....	199
Natalia Mańkowska: E-government and the efficiency of public sector	209
Wiesław Matwiejczuk, Tomasz Matwiejczuk: Concept of public procurement offering process improvement	219
Elżbieta Izabela Misiewicz: Joint taxation of spouses – tax allowance supporting family	229
Andrzej Mischczuk: Institutional distance as a condition for the development of cross-border regions	238
Karolina Olejniczak: Cluster policy in the regions as strengthening the competitiveness of SME	248
Małgorzata Pawłowska: The impact of foreign capital and state capital on competition in the Polish banking sector	261
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Aging population in strategic documents of selected Polish voivodeships	273
Katarzyna Peter-Bombik, Agnieszka Szczudlińska-Kanoś: Problematyka społeczna w dokumentach programowych polskich ugrupowań politycznych w wyborach do Parlamentu Europejskiego VIII kadencji ...	284
Robert Pietrzykowski: Economic development and agricultural land prices in selected countries of the European Union.....	296
Piotr Podsiadło: Regional aid as an example of permitted conditionally state aid in the European Union	308
Gabriela Przesławska: Institutional aspects in contemporary economic debate	318
Małgorzata Raczkowska: Economic inequality in the European countries ..	327
Jarosław Ropega: Limitations of small firms in using external sources of support for their survival	337
Jerzy Sokolowski: Strategies for the sale of tourist travel agencies offers	348
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Barriers to the development of enterprise of SMEs sector on the example of the Lublin Voivodeship ..	360
Andrzej Szuwarzyński: DEA model to evaluate the efficiency of the public universities in Poland.....	370
Dariusz Tłoczyński: Accessibility as an instrument for shaping Polish air transport market	383
Agnieszka Tomczak: Convergence or divergence – directions of the monetary policy development after the year 1999	393
Adam Wasilewski: Effectiveness of selected financial instruments supporting entrepreneurship development in rural counties of Poland	403
Anetta Waśniewska: Social potential of communities of the Vistula Lagoon in 2003-2012	414
Grażyna Węgrzyn: Sources of information on innovation within the European Union	423

Lucyna Wojcieszka: CSR of selected commercial banks in the world – dimensions of CSR ratings	436
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Lithuania citizens in the period between 2003 and 2013	448
Urszula Zagóra-Jonszta: The process of Polonization of Upper Silesian industry in the 30s of the twentieth century.....	458

Alina Grynia

Uniwersytet w Białymstoku
Wydział Ekonomiczno-Informatyczny w Wilnie
e-mail: grynia@uwb.edu.pl

OBCIĄŻENIA FISKALNE A KONKURENCYJNOŚĆ LITEWSKICH PRZEDSIĘBIORSTW

Streszczenie: Obecna rzeczywistość charakteryzuje się złożonością i różnorodnością czynników determinujących konkurencyjność przedsiębiorstwa. Czynniki mające swoje źródło w otoczeniu rynkowym są niezależne od przedsiębiorstwa, przez co w większym lub mniejszym stopniu mają znaczenie dla wszystkich przedsiębiorstw bez względu na sektor. Do tej grupy czynników zalicza się m.in. politykę fiskalną państwa. Funkcjonujący w kraju system podatkowy wymusza określone zachowania przedsiębiorstw, a tym samym wpływa na ich konkurencyjność. Poniższy artykuł ma na celu ocenę podatkowych uwarunkowań konkurencyjności litewskich przedsiębiorstw. Ciężar podatkowy oceniony zostanie na podstawie płatności z tytułu podatków (dochodowych oraz VAT), składek na ubezpieczenia społeczne, a także wysokości łącznych obciążeń fiskalnych.

Słowa kluczowe: konkurencyjność przedsiębiorstw, obciążenia podatkowe, Litwa.

DOI: 10.15611/pn.2014.348.08

Na tym świecie pewne są tylko śmierć i podatki.

Benjamin Franklin

1. Wstęp

Konkurencja pomiędzy przedsiębiorstwami jest nieodłączną cechą globalnej gospodarki rynkowej. W zależności od branży czy sektora może odbywać się na wielu płaszczyznach i przejawiać w różnych formach działania, a także mieć zróżnicowane natężenie. Aby skutecznie konkurować i osiągać założone cele, przedsiębiorstwo musi być konkurencyjne. Najogólniej można przyjąć, że konkurencyjne przedsiębiorstwo to takie, które dostarcza lepszych, nowocześniejszych i tańszych produktów niż konkurenci.

Na konkurencyjność przedsiębiorstw działających w danym sektorze ma wpływ wiele czynników, które można podzielić na czynniki tkwiące w otoczeniu (ze-

wewnętrzne) oraz wewnętrzne (tkwiące w firmie). Charakterystyczną cechą pierwszej grupy czynników jest ich uniwersalność, co oznacza, iż determinują one konkurencyjność wszystkich firm – niezależnie od sektora – i tworzą ich otoczenie rynkowe, które może generować zarówno szanse, jak i zagrożenia, dlatego też musi być brane pod uwagę przy budowaniu strategii firmy oraz wyznaczaniu jej celów. Trafność podejmowanych decyzji, a także umiejętne przystosowanie się do tych uwarunkowań decyduje nie tylko o efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa, ale również o jego zdolności do przetrwania.

Do grupy czynników zewnętrznych zalicza się m.in. politykę fiskalną państwa. Polityka ta wywiera decydujący wpływ na sytuację finansową przedsiębiorstw przede wszystkim za pośrednictwem systemu podatkowego, który z reguły przejmuje znaczną część przychodów osiąganych przez nie w procesie gospodarowania. W szerszym ujęciu wpływ systemu podatkowego na przedsiębiorstwo przejawia się poprzez tworzenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Należy zauważyć, iż z reguły otoczenie podatkowe jest traktowane jako element pogarszający te warunki w mniejszym lub większym stopniu.

Wartościową miarę ciężaru podatkowego stanowią wydatki podatkowe przedsiębiorstw. Celem opracowania jest ocena podatkowych uwarunkowań konkurencyjności litewskich przedsiębiorstw. Ciężar podatkowy oceniony zostanie na podstawie wydatków przedsiębiorstw z tytułu podatków dochodowych, podatku od towarów i usług oraz składek na ubezpieczenia społeczne, a także wysokości łącznych obciążeń fiskalnych. Poza tym w oparciu o raporty *Paying Taxes* oceniona zostanie przyjazność litewskiego systemu podatkowego dla przedsiębiorców.

2. Istota konkurencyjności przedsiębiorstw i otoczenia podatkowego

W literaturze przedmiotu są stosowane bardzo różnorodne podejścia do definiowania konkurencyjności przedsiębiorstwa [Bieńkowski 2000; Flak, Głód 2009 oraz Gorynia 2002]. Najbardziej rozwiniętą koncepcję konkurencyjności przedsiębiorstwa przedstawił M.J. Stankiewicz, który uważa, że konkurencyjność przedsiębiorstw należy postrzegać jako system tworzony przez cztery komponenty [Stankiewicz 2000]:

- potencjał konkurencyjności – ogół materialnych i niematerialnych zasobów przedsiębiorstwa, kluczowych kompetencji i zdolności, umożliwiających zdobycie trwałej oraz trudnej do podważenia przewagi konkurencyjnej;
- przewagę konkurencyjną (kategoria względna) – efekt sprawnego wykorzystywania konfiguracji składników potencjału konkurencyjności, umożliwiający przedsiębiorstwu tworzenie atrakcyjnej oferty rynkowej i skutecznych instrumentów konkurowania;

- instrumenty konkurencyjności – celowo wykorzystywane narzędzia i metody budowania kapitału klientów oraz kreowania wartości firmy;
- pozycję konkurencyjną – osiągnięty przez przedsiębiorstwo wynik konkurencyjności w danym sektorze, rozpatrywany na tle wyników osiąganych przez konkurentów.

Elementy te są z sobą ściśle powiązane, a między nimi zachodzą zależności przyczynowo-skutkowe. Ogólnie rzecz ujmując, można powiedzieć, że potencjał konkurencyjności wpływa na przewagi konkurencyjne, które z kolei determinują wybór instrumentów konkurencyjności, umożliwiających zdobycie i utrzymanie zakładanej pozycji konkurencyjnej.

Wymienione elementy podlegają oddziaływaniu otoczenia ogólnego i wchodzi w interaktywne relacje z bezpośrednim otoczeniem konkurencyjnym. Na konkurencyjność przedsiębiorstw działających w danym sektorze ma wpływ wiele czynników, które można podzielić na czynniki zewnętrzne (tkwiące w otoczeniu) oraz wewnętrzne (tkwiące w firmie) [Walczak 2010]. Czynniki mające swoje źródło w otoczeniu są niezależne od przedsiębiorstwa, przez co w większym lub mniejszym stopniu mają znaczenie dla wszystkich przedsiębiorstw niezależnie od sektora. Do tej grupy czynników zalicza się m.in.: politykę fiskalną państwa, mechanizmy i regulacje prawne dotyczące swobody prowadzenia działalności gospodarczej, poziom wzrostu gospodarczego, koniunkturę gospodarczą i inne. Z kolei czynniki wewnętrzne mają związek z działaniami podejmowanymi przez firmę.

Przedmiotem dalszych rozważań będzie polityka podatkowa, która jest integralną częścią polityki fiskalnej państwa. Jej celem jest ukształtowanie przejrzystego i racjonalnego systemu podatkowego, który powinien dążyć do zrównoważenia dwóch częściowo przeciwstawnych interesów, a mianowicie płatników podatków do jak najmniejszych obciążeń podatkowych oraz Skarbu Państwa do jak największych przychodów. Podatki wywołują wiele ekonomicznych skutków zarówno w skali całej gospodarki, jak i w stosunku do podatników indywidualnych. Wpływ systemu podatkowego na przedsiębiorstwo przejawia się głównie poprzez konieczność ponoszenia wydatków związanych z zapłatą podatku i obsługą tej zapłaty oraz tworzenie warunków do prowadzenia działalności gospodarczej. Przy tym otoczenie podatkowe jest traktowane jako element pogarszający te warunki w mniejszym lub większym stopniu, co przejawia się w występowaniu ryzyka podatkowego [Balza 2013].

Wpływ systemu podatkowego ma charakter obiektywny i występuje w każdym narodowym systemie podatkowym. Różnice dotyczą jednak zakresu, skali i siły tego oddziaływania na funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Zakres i siła oddziaływania zależą od samego przedsiębiorstwa, rodzaju obciążenia oraz jego zakresu, a także sposobu funkcjonowania systemu podatkowego (tworzenia, wdrażania, interpretacji i stosowania przepisów) oraz od działania instytucji (organów podatkowych i sądów). Ważna jest przede wszystkim terminowość, przewidywalność i praworządność działań instytucji [Iwin-Garzyńska 2013].

3. Ocena poziomu fiskalizmu na podstawie stawek podatkowych

Wartościową miarą ciężaru podatkowego są wydatki podatkowe przedsiębiorstw. Poziom fiskalizmu na Litwie będzie oceniony na podstawie obowiązujących w kraju stawek podatkowych podatku dochodowego od osób prawnych – CIT, osób fizycznych – PIT oraz podatku od towarów i usług – VAT, a także obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne. Pozostałe obciążenia mogą mieć duże znaczenie tylko w przypadku prowadzenia określonej działalności. Podstawowe informacje zostały zawarte w tabeli 1.

Tabela 1. Stawki podatków oraz składek na ubezpieczenia społeczne na Litwie oraz w UE-27 w latach 2000-2013 (%)

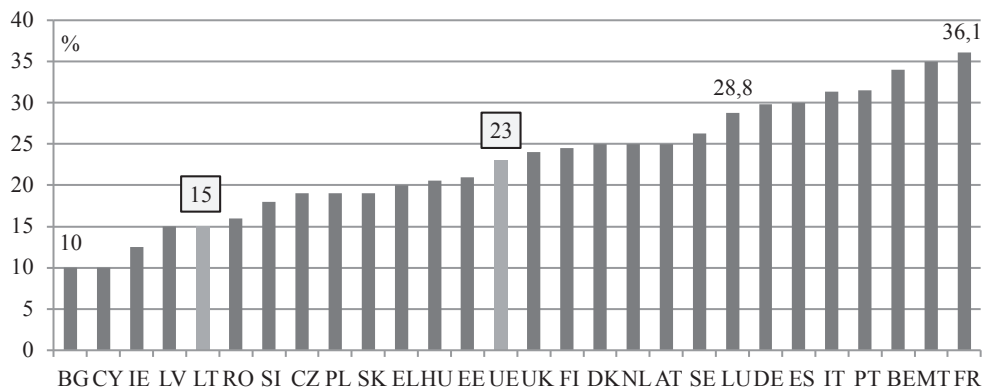
	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2013- -2000
Podatek dochodowy od przedsiębiorstw – CIT											
Litwa	24,0	15,0	19,0	18,0	15,0	20,0	15,0	15,0	15,0	15,0	-9,0
UE-27	31,9	25,5	25,3	24,5	24,0	23,9	23,3	23,1	23,0	23,2	-8,7
Podatek dochodowy od osób fizycznych – PIT											
Litwa	33,0	33,0	27,0	27,0	24,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	-18,0
UE-27	44,8	40,0	39,4	39,2	37,9	37,2	37,9	37,6	38,1	38,9	-5,9
Podatek od towarów i usług – VAT											
Litwa	18 (5)	18 (5/9)	18 (5/9)	18 (5/9)	18 (5/9)	19 (5/9)	21 (5/9)	21 (5/9)	21 (5/9)	21 (9)	+3,0
UE-27	19,2	19,6	19,4	19,5	19,4	19,8	20,4	20,7	21,0	21,3	+2,1
Składki na ubezpieczenia społeczne											
Litwa	31,0	31,0	30,7	30,7	30,7	30,7	30,8	31-31,7	31-31,7	31-31,7	+0,7

Źródło: [Taxation trends in the European Union 2013].

Z zamieszczonych informacji można wyciągnąć następujące wnioski:

- W okresie ostatnich 13 lat na Litwie zaszły istotne zmiany w systemie podatkowym, o czym świadczą zarówno zmiany wysokości stawek podatkowych, jak i częstotliwość tych zmian.
- Zmiany w wysokości stawek opodatkowania mogą być uznane za korzystne dla podatników w przypadku podatków dochodowych, natomiast w przypadku pozostałych dwóch ujętych w tabeli pozycji zmiany poszły w kierunku wzrostu obciążenia.

Warto przyrzeć się poszczególnym pozycjom obciążenia podatkowego przedsiębiorców litewskich oraz porównać z obowiązującymi w innych krajach UE. Podatki bezpośrednie w UE nie zostały objęte procesem harmonizacji i pozostają w kompetencji państw członkowskich. W związku z tym warunki działalności przedsiębiorstw na obszarze UE nie są jednakowe. W poszczególnych państwach UE-27 obowiązują różne stawki nominalne podatku dochodowego od osób prawnych. Rozpiętość ww. wskaźników w 2013 r. przekroczyła 16 p.p.: od 36,1% we Francji do 10% w Bułgarii i na Cyprze (rys. 1).

Rys. 1. Ranking krajów UE według wysokości stawek nominalnych CIT w 2013 r.

Źródło: [Taxation trends in the European Union 2013].

Średnia wysokość obciążenia dla wszystkich krajów członkowskich kształtowała się na poziomie 23,2%. Dla 13 krajów wysokość stawek CIT była niższa niż średnia UE-27, natomiast pozostałe kraje członkowskie utrzymywały wyższy poziom obciążenia podatkiem korporacyjnym. Litwa znalazła się wśród pięciu krajów, które tworzą najdogodniejsze warunki dla biznesu w kontekście opodatkowania dochodów. Odnotować należy, iż stawki CIT w nowych krajach członkowskich są znacznie niższe niż w starych. Może to wynikać z tego, iż większość z nich obniżyła stawkę podatku dla przedsiębiorstw przed wejściem do Wspólnoty [Grynia 2013].

Analiza wysokości stawek CIT w okresie 2005-2013 wskazuje na wyraźną tendencję spadkową, która wystąpiła w krajach członkowskich UE. W 14 krajach podatek korporacyjny został w analizowanym okresie obniżony, najbardziej znacząco w Niemczech, Czechach, Holandii, Grecji, Włoszech, Bułgarii i Hiszpanii (od ok. 9 p.p. do 5 p.p.). W przypadku następnych dziewięciu krajów ww. stawki pozostawały na tym samym poziomie. Wyjątek tu stanowiła tylko Litwa, która w czasie kryzysu najpierw podniosła stawkę CIT do 20% w 2009 r., a rok później obniżyła do poziomu sprzed kryzysu.

Poziom obciążenia z tytułu CIT nie zależy wyłącznie od stawki nominalnej podatku, ale także od innych elementów składających się na ten podatek, np. przedmiotu lub podmiotu opodatkowania. Rzeczywisty poziom ciężaru obciążeń fiskalnych przedsiębiorstw mierzy się za pomocą efektywnej średniej stawki podatkowej (*Effective Average Tax Rate* – EATR), obliczanej jako stosunek podatku do osiągniętego zysku brutto (tab. 2).

Tabela 2. Nominalna stawka (CIT) oraz efektywna przeciętna stawka podatkowa (EATR) w krajach UE w 2012 roku (%)

Kraj	CIT	Ranking*	EATR	Ranking*	Kraj	CIT	Ranking*	EATR	Ranking*
BE	34,0	18	26,3	20	LU	28,8	14	24,9	17
BG	10,0	1	9,0	1	HU	20,6	8	19,3	12
CZ	19,0	6	16,7	9	MT	35,0	19	32,2	23
DK	25,0	12	22,0	13	NL	25,0	12	23,2	15
DE	29,8	15	28,2	22	AT	25,0	12	23,0	14
EE	21,0	9	16,5	8	PL	19,0	6	17,5	11
IE	12,5	2	14,4	5	PT	31,5	17	27,1	21
EL	20,0	7	17,5	11	RO	16,0	4	14,8	6
ES	30,0	16	32,4	24	SI	18,0	5	16,4	7
FR	36,1	20	34,2	25	SK	19,0	6	16,8	10
IT	31,4	15	25,1	18	FI	24,5	11	23,3	16
CY	10,0	1	11,2	2	SE	26,3	13	23,2	15
LV	15,0	3	12,2	3	UK	24,0	10	25,2	19
LT	15,0	3	12,7	4	UE-27	23,0		20,9	

Objaśnienie: * – liczby oznaczają numer rankingowy państwa pod względem poziomu opodatkowania, krajom z identyczną stawką przyznawano to samo miejsce w rankingu.

Źródło: [Taxation trends in the European Union 2013].

Z tabeli 2 wynika, że wysokość przeciętnych stawek efektywnych, podobnie jak nominalnych, w krajach UE w 2012 r. była bardzo zróżnicowana. Stawki efektywne wahały się od ok. 9% w Bułgarii do ok. 34,2% w Grecji, różnica między najwyższą i najniższą stawką wynosiła ponad 25 p.p. Średnia na poziomie UE-27 zbliżała się do 21%. W 13 krajach członkowskich wysokość efektywnej stawki podatkowej była na poziomie niższym niż dla całej UE, zaś w pozostałych na poziomie wyższym. W zestawieniu krajów członkowskich według wysokości EATR Litwa zajęła czwarte miejsce obok Bułgarii, Cypru i Łotwy, co świadczy o relatywnie niskiej stawce efektywnej. Różnica między nominalną a realną stawką na Litwie wynika przede wszystkim z ulg podatkowych dla sektora MSP oraz proinwestycyjnych zachęt podatkowych w specjalnych strefach ekonomicznych.

Istotne znaczenie dla prowadzenia działalności gospodarczej ma również opodatkowanie dochodów osób fizycznych, gdyż często obejmuje ono swoim zakresem małe i średnie przedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne i spółki osób fizycznych. W większości krajów członkowskich UE podatek ten jest progresywny, przy czym znaczne różnice występują w liczbie progów podatkowych, co utrudnia porównanie stawek PIT. Porównanie stawek PIT na Litwie i w innych krajach UE warto ograniczyć do grupy krajów stosujących liniowy podatek PIT (tab. 3).

Najkorzystniejszą liniową stawkę podatku PIT (10%) mają obywatele Bułgarii, stosunkowo nieźle wygląda sytuacja na Litwie, Węgrzech i w Rumunii (15-16%). Znacznie wyższe stawki obowiązują w Estonii i Czechach (21-22%) oraz na Łotwie i Słowacji (24-25%).

Tabela 3. Stawki podatku PIT obowiązujące w krajach z liniowym podatkiem (%)

Kraje	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Bułgaria	24,0	24,0	24,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0
Czechy	32,0	32,0	32,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	22,0
Estonia	24,0	23,0	22,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0	21,0
Łotwa	25,0	25,0	25,0	25,0	23,0	26,0	25,0	25,0	24,0
Litwa	33,0	27,0	27,0	24,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0
Węgry	38,0	36,0	40,0	40,0	40,0	40,6	20,3	20,3	16,0
Rumunia	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0	16,0
Słowacja	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	19,0	25,0
UE-27	40,0	39,4	39,2	37,9	37,2	37,9	37,6	38,1	38,9

Źródło: [Taxation trends in the European Union 2013].

We wszystkich krajach z liniowym podatkiem stawka podatkowa w ostatnich trzech latach jest znacznie niższa niż średnia dla UE-27. Dla Litwy ta różnica wynosiła w 2013 r. blisko 24 p.p., natomiast dla Słowacji – ok. 14 p.p. Poza tym w większości krajów członkowskich jest stosowana tzw. kwota wolna od podatku, która uwzględnia minimum egzystencji. Od 2013 r. kwota ta na Litwie stanowi 570 LT dla osób otrzymujących płacę minimalną, natomiast przy wyższych dochodach kwota ta jest odpowiednio niższa.

Oprócz podatków bezpośrednich istotne znaczenie dla przedsiębiorców mają również podatki pośrednie, a głównie podatek VAT, który decyduje o poziomie cen finalnych. Jego niski poziom warunkuje wyższe obroty firm, zwłaszcza usługowych. Jeśli chodzi o konstrukcję podatku od towarów i usług, to jest on najbardziej zunifikowanym podatkiem w UE. Najpoważniejsze różnice między krajami dotyczą wysokości podstawowej stawki podatku i zakresu stosowania stawek obniżonych. Wysokość ta waha się od 15% (minimum) do 25%. Najniższe stawki występują w Luksemburgu oraz w Wielkiej Brytanii, zaś najwyższe na Węgrzech – 27% oraz w Danii i Szwecji – 25%. Należy zauważyć, iż w ostatnim okresie niemal we wszystkich krajach członkowskich odnotowano wzrost podatku VAT, a średnia dla całego ugrupowania przekroczyła 21%. Największa zmiana wystąpiła w Rumunii, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii. W 2010 r. stawka VAT została podwyższona także na Litwie do poziomu 21% – o 2 p.p.

Kolejną część składową obciążenia fiskalnego przedsiębiorstw stanowią składki na ubezpieczenia społeczne. Płatności te nie są zaliczane do podatków, lecz pełnią podobną funkcję jak podatki, zwiększając koszty zatrudnienia pracowników. Składki te stanowią istotną część ogólnego obciążenia litewskiego przedsiębiorcy, ponieważ miejsce pracy każdego zatrudnionego pracownika „kosztuje” o ok. 31-32% więcej niż jego wynagrodzenie brutto. Należy dodać, iż w ostatnich latach obciążenie przedsiębiorcy z tego tytułu wzrastało. Zachodzące zmiany obejmowały przede wszystkim składki na ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenie od wypadków. Te ostatnie począwszy od 2011 r. kształtują się w przedziale od 0,18%

do 0,9% zależnie od rodzaju wykonywanej pracy. Ogólnie rzecz biorąc, największą część ogólnej stawki na ubezpieczenia społeczne obejmuje składka na ubezpieczenie emerytalne, która w ciągu badanego okresu kształtowała się na poziomie 23-24% [Ministerstwo Pracy i Spraw Socjalnych Litwy 2014].

4. Wysokość obciążenia podatkowego w stosunku do PKB

Obciążenia fiskalne stanowią wyrażony procentowo stosunek sumy podatków pośrednich, bezpośrednich i składek na ubezpieczenia społeczne do PKB, a więc pozwalają wnioskować o skali rzeczywistego interwencjonizmu państwowego. Z raportu KE [Taxation trends in the European Union 2013] wynika, że obciążenia podatkowe w obrębie całego ugrupowania są bardzo zróżnicowane: od 47,7% PKB w Danii do 26% na Litwie. Państwami o najniższych obciążeniach podatkowych są nowe kraje członkowskie – Litwa, Bułgaria, Łotwa, Rumunia, Słowacja, w których wpływy z podatków stanowią ok. 39% PKB. Natomiast najwyższymi obciążeniami cechują się kraje skandynawskie (Szwecja i Dania), gdzie obciążenie gospodarek kształtuje się na poziomie 45-48% PKB przy średniej dla całej UE 38,8%. Generalnie dla całego ugrupowania obciążenia fiskalne w okresie 2000-2011 spadły o 1,5 p.p.

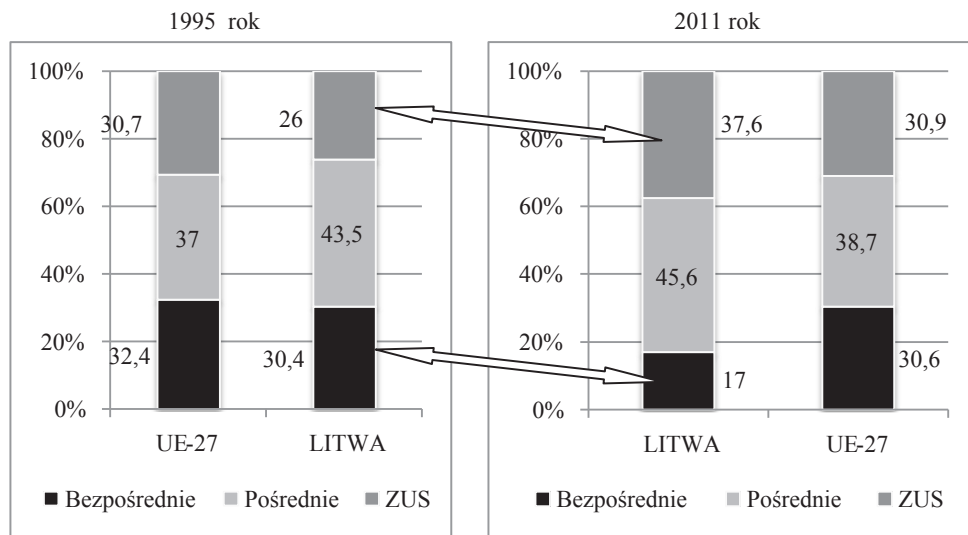
Najniższy poziom obciążeń fiskalnych w stosunku do PKB na Litwie można by uznać za bardzo pozytywny sygnał dla przedsiębiorców. Niemniej może on wynikać nie tylko z tego, że podatki są niskie, lecz być efektem niskiej kultury fiskalnej oraz niezdolności państwa do skutecznego ściągania tych podatków. Przemawia za tym fakt, iż poziom gospodarki nieoficjalnej na Litwie stanowił w 2012 r. blisko 30% PKB [Grynia, Paškevič 2013].

Aby ocenić środowisko podatkowe litewskich przedsiębiorców, warto również zwrócić uwagę na strukturę obciążenia fiskalnego i porównać z analogiczną w UE-27 (rys. 2). Porównanie struktury w latach 1995 oraz 2011 upoważnia do poniższych wniosków:

1. W przypadku UE-27 udział poszczególnych grup podatków kształtuje się na podobnym poziomie (od 31% do 39% ogółu), z przewagą podatków pośrednich. Zmiany, jakie zaszły w strukturze obciążeń podatkowych w UE-27 w latach 1995-2011, to spadek udziału podatków bezpośrednich (o blisko 2 p.p.) oraz wzrost udziału podatków pośrednich, natomiast udział składek na ubezpieczenia społeczne nie zmienił się.

2. Litewski system podatkowy trudno uznać za zrównoważony: prawie połowę obciążenia przedsiębiorcy (45,6%) stanowią podatki pośrednie (w tym ponad 30% VAT), następne 38% to składki na ubezpieczenia społeczne i tylko 17% – podatki bezpośrednie (w tym CIT – 3,3%). Stąd wynika, iż dla litewskiego przedsiębiorcy największym obciążeniem są podatki pośrednie oraz składki na ubezpieczenia społeczne. W analizowanym okresie miał miejsce znaczny spadek udziału podatków bezpośrednich (o ponad 15 p.p.), istotny wzrost udziału składek na ubezpieczenia

społeczne (o ok. 12 p.p.) oraz umiarkowany wzrost podatków pośrednich (o ponad 2 p.p.).

Rys. 2. Udział poszczególnych grup podatków w podatkach ogółem w latach 1995 oraz 2011 (%)

Źródło: [Taxation trends in the European Union 2013].

5. Przyjazność systemu podatkowego

Na ogół dokonywane zmiany w otoczeniu podatkowym podmiotów gospodarczych są przyjmowane niechętnie, chyba że te zmiany są korzystne dla przedsiębiorców. Z badań przeprowadzonych przez Instytut Wolnego Rynku Litwy w latach 2011-2012 wynika, iż wszelkie zmiany w otoczeniu podatkowym przedsiębiorcy zaliczają do źródeł ryzyka prowadzenia działalności gospodarczej. Wysokie ryzyko podatkowe zostało wskazane przez blisko 40% respondentów, większego zagrożenia przedsiębiorcy upatrują tylko w przystąpieniu do strefy euro [Lietuvos ekonomikos tyrimas 2011/2012]. Problemy, z którymi borykają się litewscy biznesmeni, to częste zmiany ustawodawstwa, wzrost liczby obciążeń oraz zawilość przepisów podatkowych. Wprowadzanie do systemu podatkowego niejasnych i skomplikowanych konstrukcji podatkowych zmusza przedsiębiorców do zatrudniania księgowych, doradców, a nawet występowania do organów podatkowych o wydanie oficjalnych interpretacji niejasnych przepisów podatkowych.

Do oceny zmian zachodzących w systemach fiskalnych państw Unii Europejskiej został stworzony ranking Paying Taxes, który pozwala porównać, ile razy w ciągu roku przedsiębiorcy w danym kraju muszą płacić podatki oraz ile czasu im

to zajmuje. W ostatnim zestawieniu wzięło udział 185 krajów. Oceniono trzy podstawowe wskaźniki: liczba płatności w ciągu roku, czas niezbędny do załatwienia formalności oraz wysokość obciążenia wszystkimi podatkami, mierzonego odsetkiem zysków – *Total Tax Rate* (TTR). Litwa zajęła w tym rankingu 56. pozycję i uplasowała się tuż za Słowenią. W gronie państw UE Litwa znalazła się w środku zestawienia – na 16 pozycji. Najlepiej system podatkowy został oceniony w przypadku Irlandii (6), najgorzej zaś – Włoch (138). Tabela 4 obrazuje sytuację na Litwie w porównaniu z UE w kontekście poszczególnych wskaźników.

Tabela 4. Przyjazność podatkowa wg [Paying Taxes 2014]

Kryterium	2010	2011	2012	2013	2014
UE oraz kraje EFTA					
Liczba płatności	11,0	10,9	17,0	12,8	13,0
Liczba godzin	232,0	222	208,0	184,0	179,0
Stopa podatkowa – TTR	44,5	44,2	43,4	42,6	41,2
Litwa					
Liczba płatności	12,0	11,0	11,0	11,0	11,0
Liczba godzin	166,0	175,0	175,0	175,0	175,0
Stopa podatkowa – TTR	42,7	38,7	43,9	43,7	43,1

Źródło: [Paying Taxes 2014].

Jak wynika z zestawienia (tab. 4), średnia dla krajów UE oraz EFTA to 179 godzin rocznie przy 13 płatnościach, jest to znacznie mniej niż dla całości krajów objętych analizą (odpowiednio 286 godzin i 26 płatności). Zarówno pod względem liczby płatności, jak i czasu sytuacja Litwy jest stosunkowo dobra – tu przedsiębiorca w ciągu roku dokonuje 11 płatności i poświęca na to 175 godzin. Oba wskaźniki są nieco niższe niż średnia dla UE. Niemniej warto również odnieść się do najlepszego wyniku w regionie – 9 płatności i 80 godzin w przypadku Irlandii, oraz najgorszego – 15 płatności i 269 godzin w przypadku Włoch.

Trzeba dodać, iż wysokość obciążenia podatkowego mierzonego odsetkiem zysków, które przedsiębiorstwo płaci w formie podatków, na Litwie jest wyższa niż średnia dla UE i EFTA o 1,9 p.p. Poprzednia analiza wykazała, że poziom podatku CIT na Litwie nie jest wysoki w porównaniu z innymi krajami członkowskimi UE, zatem przypuszczać należy, iż to inne podatki plasują Litwę na 16. pozycji w zestawieniu krajów UE i podnoszą wskaźnik TTR do poziomu 43%. Z analizowanego raportu wynika również, iż podatki obciążające pracę na Litwie stanowią 35,2% całkowitej stawki podatkowej, natomiast od zysku tylko 6%.

6. Zakończenie

Dokonana w opracowaniu analiza pozwala wyciągnąć następujące wnioski:

1. Prawie połowa wypracowanych zysków przedsiębiorca na Litwie płaci w postaci podatków, z czego najwięcej pochłaniają podatki pośrednie (VAT i akcyza) oraz składki na ubezpieczenia społeczne.

2. Udział zarówno podatków pośrednich, jak i składek na ubezpieczenia społeczne wykazuje tendencję wzrostową w okresie 2000-2011.

3. Podatki dochodowe na Litwie są stosunkowo niskie w porównaniu z innymi krajami UE. Stosowane tam są również ulgi podatkowe dla MSP oraz ulgi proinwestycyjne w specjalnych strefach ekonomicznych.

4. Niskie stawki CIT i PIT zapewne wpływają pozytywnie na warunki funkcjonowania litewskich (i nie tylko) przedsiębiorstw, ale jeśli weźmie się pod uwagę fakt, iż podatki bezpośrednie stanowią zaledwie 17% ogólnego obciążenia fiskalnego, z czego CIT zaledwie 3%, to zaleta ta traci na znaczeniu.

5. Największą część ciężaru podatkowego stanowią podatki obciążające pracę oraz składki na ubezpieczenia społeczne, przy czym w latach 1995-2011 miał miejsce istotny wzrost udziału składek na ubezpieczenia społeczne (o ok. 12 p.p.).

6. Rocznie litewski modelowy przedsiębiorca wykonuje 11 płatności i poświęca na dopełnienie wszystkich podatkowych formalności 175 godzin, co nie odbiega od średnich wskaźników charakterystycznych dla UE-27, ale to zajmuje dwukrotnie więcej czasu niż w przypadku irlandzkiego biznesmena.

7. W opinii przedsiębiorców utrudnienia będące skutkiem skomplikowanego oraz zmiennego systemu podatkowego są przeszkodą, która hamuje rozwój przedsiębiorczości na Litwie.

Poczynione rozważania skłaniają ku konkluzji, że dla przedsiębiorców istotna jest nie tylko wysokość stawek podatkowych, ale też efektywność systemu podatkowego (spójność, klarowność, maksymalnie uproszczone regulacje i procedury). W tym kontekście Litwa wyraźnie odstaje od krajów uznawanych za przyjazne biznesowi. Wśród obszarów problemowych najczęściej wymienia się regulacje podatkowe i rynku pracy, kontrolę korupcji oraz regulacje dotyczące rozpoczęcia i zamknięcia działalności gospodarczej [Grynja 2012]. W celu ułatwienia prowadzenia działalności gospodarczej należy koniecznie zreformować litewski system podatkowy. Postulowane uproszczenie podatków powinno się przyczynić do poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej i konkurencyjności litewskich przedsiębiorstw.

Literatura

- Balza B., 2013, *Obciążenia fiskalne przedsiębiorstw a międzynarodowa konkurencyjność gospodarcza*, Difin, Warszawa.
- Bieńkowski W., 2000, *Konkurencyjność gospodarki polskiej w przededniu wejścia do Unii Europejskiej. Czy rząd może być bardziej aktywny?*, Dom Wydawniczy ELIPSA, Warszawa.
- Flak O., Głód G., 2009, *Konkurencyjność przedsiębiorstw. Pojęcia, definicje, modele*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice.
- Gorynia M., 2002, *Luka konkurencyjna na poziomie przedsiębiorstwa a przystąpienie Polski do Unii Europejskiej*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Grynia A., 2012, *Warunki prowadzenia działalności gospodarczej na Litwie w latach 2006-2012*, Prace i Materiały Instytutu Handlu Zagranicznego Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk.
- Grynia A., Paškevič V., 2013, *Szara strefa jako destymulanta konkurencyjności gospodarki litewskiej*, Wyd. Filia UwB w Wilnie, Wilno.
- Irwin-Garżyńska J., 2013, *Opodatkowanie przedsiębiorstw. Wybrane zagadnienia*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.
- Lietuvos ekonomikos tyrimas 2011/2012 (2), Laisvosios Rinkos Institutas, <http://files.lrinka.lt/analitiniai%20darbai/LET29.pdf> (30.04.2014).
- Ministerstwo pracy i spraw socjalnych Litwy 2014, <http://www.socmin.lt/lt/titulinis.html> (20.04.2014).
- Paying Taxes 2014: The global picture, http://www.pwc.com/im/en/assets/document/Paying_Taxes_2014.pdf (03.01.2014).
- Stankiewicz M.J., 2000, *Istota i sposoby oceny konkurencyjności przedsiębiorstwa*, „Gospodarka Narodowa”, nr 7-8, s. 70-79.
- Taxation trends in the European Union 2013, http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_structures/index_en.htm (25.04.2014).
- Tax Rates Around the World 2014, www.worldwide-tax.com (25.04.2014).
- Walczak W., 2010, *Analiza czynników wpływających na konkurencyjność przedsiębiorstw*, <http://www.e-mentor.edu.pl/arttykul/index/numer/37/id/784> (15.04.2014).

FISCAL CHARGES AND COMPETITIVENESS OF LITHUANIAN ENTERPRISES

Summary: The current reality is characterized by complexity and variety of factors determining the competitiveness of enterprises. Factors which have their source in the market environment are independent of the company, which to a greater or lesser extent increases their importance for all businesses regardless of a sector. One of such factors is fiscal policy of the state. The country's tax system influences certain behaviours of enterprises, and thus affects their competitiveness. This article aims to assess the determinants of tax competitiveness of Lithuanian companies. The tax burden will be assessed on the basis of the payment of taxes (income and VAT), contribution to social security and health insurance, as well as the amount of the total tax burden.

Keywords: competitiveness of enterprises, fiscal charges, Lithuania.